

Ho thata epile ho boima

Sesotho

**HLOKOMELA
KOKWANAHLOKO YA
SEFUBA**

Mmapadi Mamejja

Ho thata epile ho boima

E ngotswe ke Mmapadi Mametja
Motaki wa ditshwantsho ke Moses Dhladhla

E fetoletswe ke Mpho Ntaka

Matsatsing ana a kajeno ho thata ebile ho boima bana beso nakong ena eo re phelang ho yona. Lebaka ele kokwanahloko ena e wetseng lefatshe ka bophara, re dula re rwetse mefuta e fapaneng ya dimonkwana bakeng sa ho itshireletsa hore re se fumane tshwaetso kapa hona ho tshwaetsana le ba bang.

Ke mosali e har'a basali
Ke mosadi hara basadi;
Ke mosadi hara basadi
Kaofela re rialo.

Dimonkwana tsena di kwala molomo le nko hobane ho dumelwa hore kokwanahloko ena e tshwaetsa ka marothodi a mathe ao re a hemang. Batho ba rata dimonkwana tsa mefuta le mebala e mengata jwaloka tse kgubedu, tse thokwa le tse ntsho.

Ha re kopana ha re tsebane ka lebaka la dimomkwana tsena tse re patang difahleho. Mme o ne a tletleba ka hore ho thata le hore a bue ha a kentse semonkwana. Ruri dinako tsena tseo re phelang ho tsona ke dinako tse thata.

Re ne re tlwaetse ho hlapa matsoho a rona pele re ja le ka mora ho sebedisa ntlwana empa ka lebaka la kokwanahloko ena, re hlapa matsoho a rona kgafetsa kamora metsotswana e mashome a mabedi. Ho kgothalletswa hore re bale metsotswana e mashome a mabedi mme ho thwe o ka bina pina e mona ya senyesemane ya letsatsi la tswalo e reng: "Happy birthday to you, happy birthday to you, happy birthday to you, happy birthday to you."

Metsi a tlameha ho phalla ha o ntse o hlapa matsoho a hao. Ka nqha e nngwe metsi a haella dibakeng tse ngata empa ha re a tshwanela ho ferekana haholo ka dinako tsena tse thata. Ka nnete ho thata ho boima matsatsing ana.

Ka Moqebelo re ile ra leba lebenkeleng le Mme yaba re kopana le moahisane wa rona. O ne a thabetse ho bona Mme wa ka ebe o leka ho mo dumedisa ka letsoho empa Mme o ile a hana ho motshwara ka letsoho. O ile sutumetsa letsoho la moahisane hanghang eka o bona noha.

Moahisane wa rona o ile a hlajwa ke dihlolong haholo ka lebaka la ketso eo e entsweng ke Mme nakong eo a neng a leka ho modumedisa. O ne a lebetse hore ka lebaka la kokwanahloko ena re tlameha hore re sielane moedi, re qobe ho tshwarana ka matsoho. Tsena ke dinako tse thata.

Moahisane wa rona o ile a kopa tshwarelo. Mme o ile a utlwa bohloko haholo empa o ne a ke ke a dumella moahisane hore a mo ame. Ho dumelwa hore o ka tshwaetsa kapa hona ho fumana tshwaetso ya kokwanahloko ena ho mang kapa mang, ekaba motswalle, ba leloko, moahisane le basebetsimmoho.

Ho ile ha etsahala taba e bohloko, moena wa moahisane wa rona a hlokahala. Mme wa ka ha a ka a kgona ho ya lepatong kapa hona ho tshedisa le ho fumana se etsahetseng ka moena wamoahisane.

Ditshebeletso tsa lepato kapa ona mafu a ne a lokelwa ke ho amohela batho ba mashome a mahlano fela. Baleloko e ne e ba bona ba ka yang ditshebeletsong tsa mafu ho ya pata baratuwa le ba maloko a bona.

Naa ebe re tla be re ntse re na le metswalle le baahisane, kapa hona ho tsotellana ka mora hore kokwanhloko ena e fele? Ebe lerato lane leo re neng re ena le lona pela ho sewa le sa tla tswella ho ba teng?

Tsena ke dipotso tseo re ipotsang tsona dinakong tsena tse thata .

Moahisane wa rona o ile a tlameha ho phetha mabaka a lepato la kgaitsemi ya hae. E ne e le mariha kahoo a qala ho hohlela le yena. Menyenyesetsi e ile ya re o na le kokwanahloko, o ne a tshohile mme a etsa qeto ya ho dula ka ntlong matsatsi a leshome le metso e mene ho ya ka keletso le dipehelo tsa lefapha la bophelo bo botle.

Bana ba hae le bona ba ne ba sa dumellwa ho tswa ka ntlong, le ho ya sekolong ba ne ba se ba sa ye. Re ne re sa kgone ho ba isetsa dijo kapa metsi hobane re ne re tshaba ho tshwaetswa.

Nnete ke hore tsena ke dinako tse thata ka nnete ho boima bana beso.

Batho ba motseng ba ne ba tshaba le ho feta haufi le ntlo ya moahisane. Batswadi ba ile ba bolella bana hore ba seka ba bapalla haufi le ntlo eo. Mosuwehloho wa sekolo o ile a fumana lengolo le sa tsejweng le bolelang hore haeba a ka dumella bana ba moahisani hore ba kgutlele sekolong, ba tla fetisetsa bana ba bona dikolong tse ding. Sena se ile sa tsietsa mosuwehloho le matitjhere.

Nakong ya mariha mang kapa mang o a hohlela, fela seo ha se bolele hore o na le tshwaetso ya kokwanahloko.

Mosuwehlooho o ile a tlameha ho mema mosebeletsi wa setjhaba ho tla eletsa matitjhere, batswadi le baithuti ka kokwanahloko ena. O ile a tswela pele ho ruta setjhaba ho se kgese batho ba tshwaeditsweng ke kokwanahloko ena.

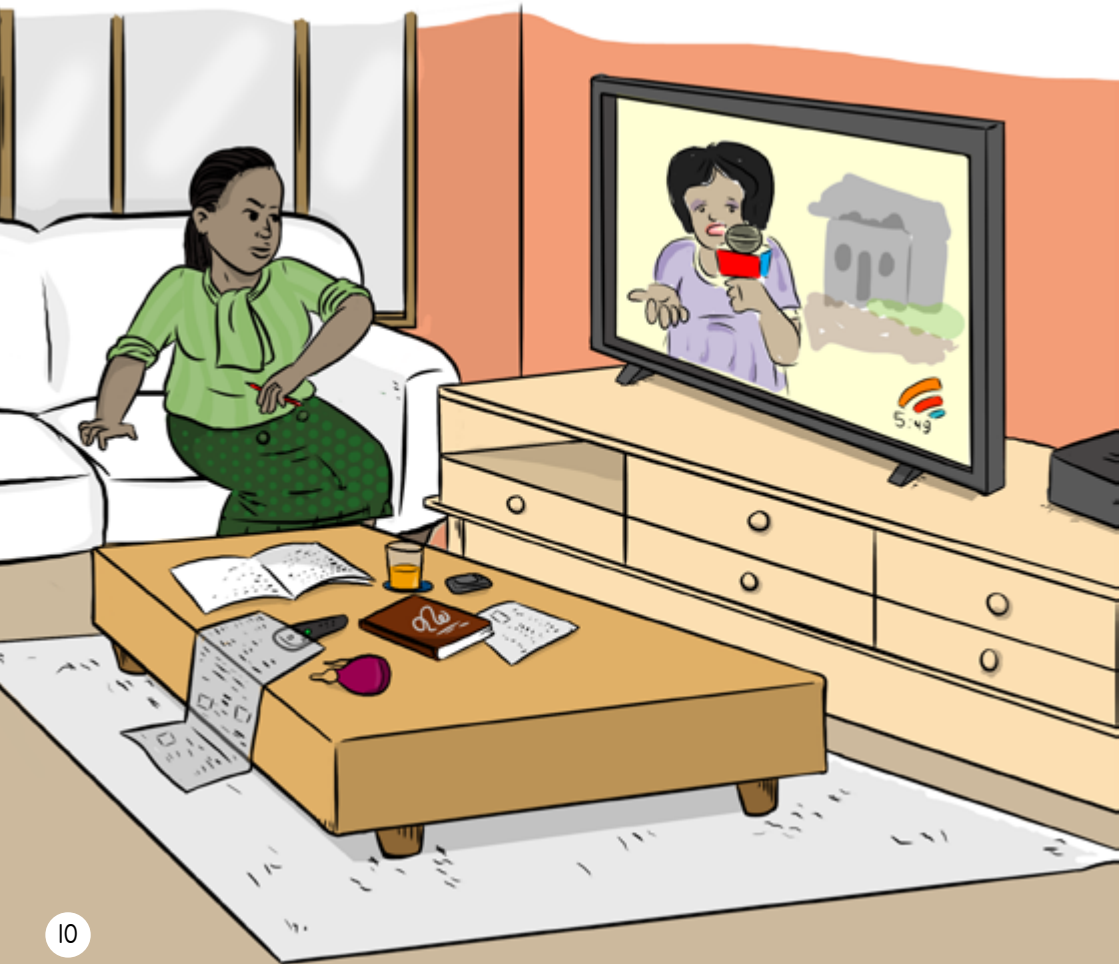
Yena o ile a hlokomedisa batho bohle hore ka ha e le nako ya mariha, batho ba ka hohlela le ha ba sa tshwaetseha. Mosebeletsi wa setjhaba o ile a eletsa setjhaba ka hore se lokela ho rata le ho tshehetsa batho ba tshwaeditsweng ke kokwanahloko.

Mosebeletsi wa setjhaba a qetella puo ya hae ka ho botsa hore na batho ba na le bonnete ba hore ha ba na tshwaetso ena ya kokwanahloko le hore naa ke bo mang ba entseng diteko hara bona? Ha ba tswa sekolong bohle ba ne ba kgutsitse.

Kannete ke dinako tse thata tseo re phelang ho tsona.

Kamora matsatsi a leshome le metso e mene moahisane wa rona le ba lelapa, ba ile ba etsa diteko tsa Covid-19. Basebeletsi ba tsa bophelo bo botle ba ile ba ba bolella hore ha ba na tshwaetso ya kokwanahloko ba ne ba hohlela hobane ele mariha.

Ka mora ho utlwa ditlhaloso tseo, batho ba ile ba hlajwa ke dihlolong mme ba batla ho kopa tshwarelo.

Moahisane o ne a sa utlwa bohloko hobane o ne a etsa motlae ka hono a ntse a re: “Ke ne ke le phomolong pela lewatle e bile ke ruta bana ha ntse re le matsatsing a phomolo.”

Nakong ya ho itsheka thajana ha moahisane, o ile a etsa dipatlisiso ka thuto ya lapeng. A etsa geto ya ho kwetlisa batswadi hore ba rute bana jwang ha ba le malapeng. O ne a kwetlisa batho ba leshome le metso e mehlano ka lebaka la melawana le dipheho tsa ho ipaballa kgahlano le kokwanahloko.

Batswadi ba bangata ba ile ba thabela sena. O ile a etsa sena mmoho le titjhere e mong ya neng a se a tlohetse mosebetsi. Tsena ka nnete ke nako tse boima tse thata.

Batho ba ne ba kgahlilwe ke seo moahisane a ileng a ba etsetsa sona. Batswadi ba bang ba ne ba ntse ba tshohile, ebile ba se ba moreile lebitso la hore ka mosadi wa kokwanahloko.

O ne a utlwa bohloko empa ka lebaka la pono ya hae le tjheseho ha a ka a emisa ho kwetlisa batho ba neng ba itokiseditse ho mamela. Batswadi ba ne ba thabetse lenaneo la kwetliso hobane ba ile ba kgona ho ruta bana ba bona ha ba le malapeng.

Batswadi ba ile ba etsa qeto ya ho buisana le mookamedi wa seyalemoya sa setjhaba ho fa moahisane monyetla wa ho ruta le hona ho tswellisa leano lena la hae pele. Sepheo e le ho finyella batswadi le setjhaba ka bongata. Motsamaisi wa seyalemoya o ile a etsa qeto ya ho fa moahisane sebaka ka Labohlano ka hora ya bobedi. Lebitso la lenaneo leo e ne e le "Ho thata ebile ho boima."

Moahisane a qala lenaneo la hae ka tlhaloso ya hore na ke eng e mo kgothaleditseng ho qala ka dipatlisiso tsa thuto ya lapeng.

Lenaneo lena la moahisane le ne le se le tumme haholo ebile le ratwa ke batho haholo batswadi ba bana, o ile a fuwa nako e nngwe ya mantsiboya ka hora ya botshelela bakeng sa ho thusana le batswadi ba sebetsang motsheare, a ba a hirelwa ruri seyalemoyeng. Lebitso la hae le letjha ya eba "Mme ho thata ebile ho boima", lebitso lane la mosadi wa kokwanahloko le ile la nyamela.

Dintho di ne di se di fetohile, moahisane e se ele mohale jwale.

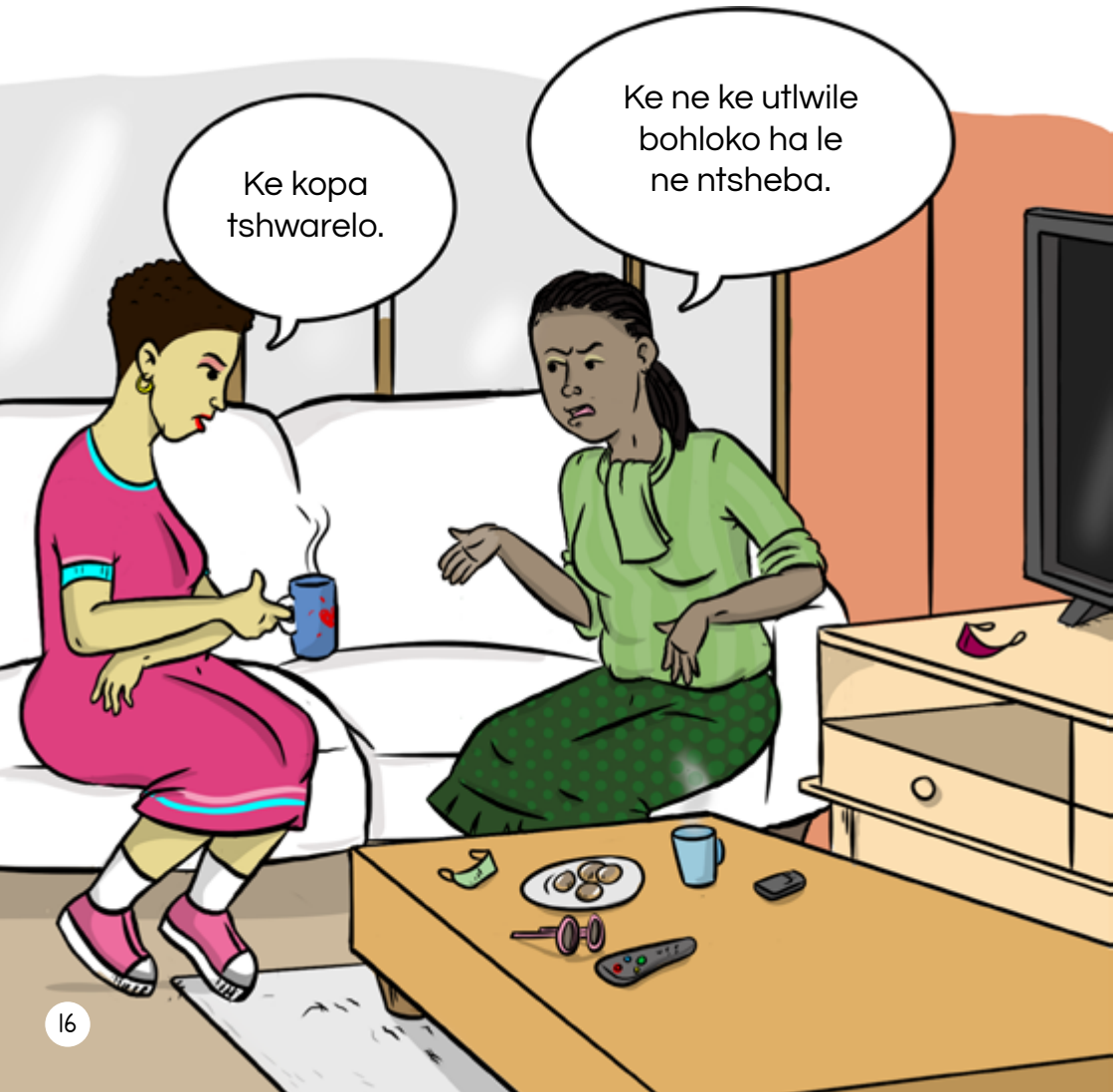
Mora wa moahisane le ena o ne a se a ruta baithuti ba sehlopha sa leshome le metso e mmedi motsheare wa mantsiboya. O ile a ithaopa ho thusa baithuti bao ka dikarolo tse thata tsa thuto ya mahlale. Setjhaba se mmita Ramahlale. O ile a ba bolella hore o ithutile tse ngata nakong eo lelapa la bona le neng le itshekile thajana. Tsena tsohle e bile dikgothaletso tsa Mme wa hae.

Ramahlale o ile a tswella ho bolella sehlopha hore thuto eo a ithutileng yona nakong ya ho itsehla thajana e ne e le hore ha boemo bo le boima, o lokela ho tsepamisa maikutlo hodima pono ya hao, o qobe ho bua ka dintho tse utlwisang bohloko hobane di ka ama thabo ya hao.

Ha o tlelwa ke menahano eo e mebe leka ho bina pina eo o e ratang haholo seo se tla etsa hore mehopolo eo e mebe e nyamele. A ba bolella le hore ho bohlokwa ho tsheha le batho kaofela esitana le tsona dira tsa hao hobane seo se etsa hore o dule o e nale kgotso ka dinako tsohle.

Ka le leng la matsatsi moahisane o ile a mpolella hore o nkgalefetse hobane ke ne ke sa eme le lelapa la hae ha batho ba ntse le bua hampe. O ne a utlwile bohloko hobane ke ile ka hana ho mo dumedisa mohlang re neng re kopane mabenkeleng ka hore a ka be a ile a ntshwaetsa ka kokwanahloko.

O ile a tswela pele ka hore eka ke ne ke leboha
hore ha ke yaka ka mo ama hobane ke ne ke
dumela hore o tshwaeditswe ke kokwanahloko.
A ntlhokomedisa hore ho hloka tshehetso ho
motho ya o tsebileng ho tloha bongwaneng ho
thata ebile ho bohloko.

Ho itsheka thajana ho batho ka lebaka la kokwanahloko ke ntho e seng monate, empa moahisane o ile a sebedisa nako eo ho ithuta le mora wa hae. Kajeno ke bahale ba rona, e mong le e mong motseng o bua hantle ka bona.

Ba dula ba fumana ditheoletso tse ntle. Kamora ho utlwa hore baahisani ba rona ba etsa eng seyalemoyeng sa lehae, mmuso o ile wa thusa ka tjhelete ya ho theha mokgatlo o ikemetseng oo o neng o ruta batho ka kokwanahloko. O ne a ruta batho mekgwa ya ho thusa ba nang le tshwaetso, le hore ba tshehetswe jwang ka ha kgethollo ena ha e a lokela batho ha ba fumane tshwaetso ya kokwanahloko.

Lenaneo la moahisane le ne le se le tsebahala naheng ena ka bophara. O ile a hapa kgau ya selemo sena ka hoba mosebeletsi wa setjhaba ya hlwahlwa. O ile a re bolella hore o batla ho sebedisa tjhelete eo ho aha lebala la dipapadi moo bana ba motse ba tla bapalang bolo ya maoto le dipapadi tse ding ka Moqebelo le Sontaha. O ne a boetse a nahana ho mema baqolotsi ba ditaba tsa dipapadi ho tla kgothaletsa bana ba batlang ho ntshetsa pele tsebo le dithuto tsa bona ka bolo ya maoto le tse ding.

Moahisane o ile a kopa setsha ho morena wa sebaka seo mme Morena o ile a makatswa haholo ke boikokobetso ba hae.

Mohopolo wa ho matlafatsa batho ba ileng ba o lahla ha o le bohlokong o ile wa tshwara Morena hampe. Kamora ho utlwa menyenyetsi ya hore moahisane wa rona le mora wa hae ba ile ba

belaellwa hore ba tshwaeditswe ke kokwanahloko o ile a laela balebedi ba hae hore ba mo tlose motseng pele a ka tshwaetsa bohle.

Mosadi wa morena a mo kopa hore a tlohele ho etsa seo hobane kokwanahloko ena e tshwana le sefuba kapa yona feberu mme lelapa le a fola. Morena o ile a makalla motho eo a ileng a mo tshwara hampe hakana a bua le ena ka ho mo hlompha.

Morena o ile a kopa moahisane le lelapa la hae hore ba mo tshwarele. O ile a fa moahisane ditsha tse pedi tse se nang letho. Moahisane o ne a thabile haholo empa se ileng sa ba makatsa ke ka mora hore tumellano e tiiswe ho ena le ho leboha Morena wa sebaka seo, o ile a leboha Mofumahadi wa Morena.

E mong le e mong o ile a botsa hore naa Mofumahadi wa Morena ke ena ya ileng a kopa Morena hore a se kgese lelapa le tshwaeditsweng ka lebaka la menyenyetsi. Taba ena e ntse e le selotho.

Projeke ya moaho e ile ya qala, batho ba fumana mesebetsi. Bana ba ile ba thaba hobane batswadi ba bona ba ne ba se ba sebetse. Ba ba rekela dijo le dintho tse monate.

Mesebetsi e ne e fapane ho ya ka ditsebo le diphihlelo tsa basebetsi. Ba bang ba beha dipalo, ba bang ba rala ditsela tse ka hara lebala la bolo ya maoto jwalo jwalo le emeng e mengata.

Ho ne ho e na le thabo le nyakallo e kgolo motseng. Baahi ba makaditswe ke diketso tsa moahisane. Ba ile ba leboha moahisane wa rona le pelo ya hae e ntle.

Ha moaho wa projeke o ntse o tswela pele, kamore e nngwe e tla abelwa Ramahlale. O tla be a ruta bana ba sehlopha sa pele ho fihlela ho sa bone ho bala Sesotho le Sekgowa. Sena se tla etswa ka Moqebelo le Sontaha. O ile a kgothalletsa le hore setjhaba sa habo se qale dihlopha tsa ho bala mme yena le bathusi ba hae ba se theile se seng sehlopha sa ho bala. Ba se ntse ba tswella pele le ho susumetsa matitjhere ho qala sehlopha sa bona sa ho bala. Dintho di a etsahala mme baahi ba motse ba bua ka ho bala e seng kokwanahloko le batho ba tshwaeditsweng.

Ho bulwa ha sebaka sena e ne e le ketsahalo e kgolo. Lelapa la Morena, Marena a metse e mabapi le setjhaba ka kakaretso ba ile ba mengwa. Moeti ya hlomphehang e leng moahisane le yena o ne a le teng moketeng oo. Dijo di ne di le ngata mme di lekane batho bohle. Morena o ile a fana ka puo a be a fana ka diteboho tse kgethehileng ho moahisane.

O bile a mo kopa hore a eme hore bohle ba bone mosadi ya entseng hore letsatsi lena le etsahale. Jwale e ne e le nako ya hore mofumahadi wa Morena a phatlalatse lebitso la moaho ona ka ha e ne e le moetlo hore lebitso la sebaka le phatlalatswe ke mofumahadi wa Morena.

Mofumahadi wa Morena o ile a phatlalatsa hore sebaka seo se tla rehellwa ka Morena. Morena o ile a kena dipakeng yaba o hanana le thehello ya sebaka seo. Morena o ile a kopa tshwarelo ka ho hanana le thehello ya lebitso la sebaka seo Mofumahadi wa hae a fanang ka lona. Morena o ile a kopa hore lebitso la moaho ona le tshwane le lenaneo la moahisani seyalemoyeng sa lehae. Sebaka sena se ile sa rehwa lebitso la "Ho thata ebile ho boima".

Batho ba ile ba opa mahofi ka thabo mme ya eba pheletso ya ketsahalo eo.

DITEBOHO

E ngotswe ke

Mmapadi Mametja

Motaki wa ditshwantsho ke

Moses Dhladhla

Mohlophisi 1

Pandelani Claudine Rambau

Mohlophisi 2

Isabel Seakamela

Mohlophisi 3

Irene Masemola

Mohlami

PixelPing Design

Mofetoledi

Mpho Ntaka

Mosireletsi wa Boleng

Matebogo Makhutle

ISBN 978-0-638-00794-7

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

